

Християнството-религия на миналото, настоящето и бъдещето на с. Осиково – Миланово

Населението на с. Осиково – Миланово от най-стари времена е българско и християнско. За това говорят преданията и наличието на свети места из целия район. Най-очевидно е съществуването на черква в местността Църквище – останките ѝ са съществували почти до средата на 20 век. Сега личи само мястото и наличието на камъни от градеж. За нея разказват Никола Петков Режов на 99 години, Илия Димитров Жильов на 79 години, Иван Петков Червенков на 89 години и др. Има предание, че човек от фамилия Режовци взел камъни от мястото за строеж на къщата си. Впоследствие се разболял и врачка му казала да върне камъните там, откъдето ги е взел. Сред населението съществува поверие, че от свято място не трябва да се взима нищо – носело нещастие. Никола Петков Режов разказва, че около мястото, където е била черквата, са намирани предмети от църковна утвар – кръстове, части от свещници, кандила и др. Кога е строена и кога, и защо е изоставена черквата, никой от сегашните хора не може да каже. Намирала се е в близост до местността Влатино селище. Там хората някога са намирали в нивите си предмети от оръдия на труда, останки от керамични водопроводни тръби, за съжаление нищо не е запазено.

В непосредствена близост до Влатино селище, над чешмата Мрамор в източна посока при копане на дупки за засаждане на овощни дръвчета от ТКЗС – то през 50-те години на 20 век, са открити човешки скелети, мъниста от накити, монети. Това и преданията говорят, че е било гробище. За това разказват Асен Димитров Жильов на 77 год., Пешо Александров Торомански на 60 год. и др.

Над това място, в северна посока, е имало манастир и параклис и се е почитал Св. Кирик. Цялата местност носи това име. Останките от параклиса и мястото на манастира ни помогнаха да открием Асен Жильов и Стефан Георгиев Кюов на 74 години. За това разказва и Никола Петков Режов и Султана Георгиева Кюова /Глогова/ на 74 години. На същото място е имало кладенче, което се е ползвало, както от манастира и параклиса, така и от живеещите наблизо хора. През втората половина на 20 век е каптирано и отведено с водопровод на Буров валог. Не се знае кога и защо са изоставени параклиси и манастирът.

В предание се говори за съществуване на манастир и в Калугерски дол. Никола Петков Режов разказва, че манастирът е бил в Калугерски дол, а поповете живеели на Попов връх.

Манастир е имало и в Свражен. Последните следи от него са заличени при прокарването на шосето в Искърския пролом през 40-те години на 20 век. Казвал се е Свети Врач и Кръстан Илиев Нанчов от фамилията Глоговци знае от предание, че името Свражен идва от името на манастира.

Предание за наличие на света обител има и за местността Чучуверката, там, където се събират двата дола Коритски и Сапачур. Мястото е близо до “Побратовец” и Свражен. За това разказват Асен Димитров Жильов и Гинка Димитрова Бръмбарова на 81 години. На мястото има останки от градежи.

На хълма “Градището” също има останки от религиозна сграда. Намирала се е на най-високата част на хълма. Крепостта е много древна, но е

използвана и от Първата и Втората българска държава от християнско население. Ето защо храмът се е намирал на най-високото място. След 1950 год. хълмът е залесен с иглолистни насаждения. При копане на дупките са откривани гробове с човешки скелети, погребани по християнски обичай. Кръстьо Иванов Рунчев на 72 години разказва, че като деца - пастирчета играли с човешки черепа.

На запад от "Магерски вир" в землището на с. Дружево Дупни връх) е имало манастир "Св.Архангел Михаил" като част от женския манастир в Зимевица. Разкази за игуменката Тодора Латина се помнят от най-старите жители на селото. Останките от черквата все още стоят. Манастирът се е намирал на римския път, който минавал през прохода "Крушите". За това разказва Владин Вълков от с. Дружево на повече от 80 години.

Из района на землището на с. Осиково - Миланово има много оброчища, посветени на различни светци. Почитани са от различни фамилии, но за нито един не се помни поводът за установяването му. Това се оброчите: на Влаов кръст – почита се Св.Илия от Влаовци, Тройца – почита се Св.Тройца от Пандовци, Сульово равнище –почитат се Св.Петър и Павел от Сульовци, Св.Спас на Могилата –почита се от Кюовци, Могилката в махала Ръжища – Въздвигане на Св.Кръст господен – Кръстовден – почита се от цялата махала, в последно време от цялото село, Оброк под Керефевци –почитал се от Глухчовци, сега е заличен.

На 40-ия ден от Възкресението на Христос е Възнесение Господне – Спасовден. На мястото на Могилата на този ден – а той е на различни дати в зависимост от Възкресение Христово – Великден – в далечното минало се правели литургии, водосвети, курбани в прослава на Светото Възнесение Господне. Оброкът се поддържал от Кюовци, но се събирали хора от цялото село. Помни се от по-старите хора, че на Спасовден се правел събор до средата на 20 век, посрещали се гости, свирела музика. На Спасовден бил пролетният, а на Петковден – есенният селски празник. В началото на 60-те години местното ръководство промени празника и обяви местният събор да бъде на 24 май – Деня на славянската писменост. От мястото, където правели курбана на Св.Спас, се виждал покривът на параклиса Св.Кирик. Това съобщават Султана Георгиева Кюова и Надка Николова Червенкова /Кюзова/ на 86 год.

Съществува предание, разказано от Надка Червенкова и Илия Жильов, независими един от друг, което доказва достоверността му. На един такъв събор на Св.Спас дошли турци и нападнали присъстващите – преобладавали жени. Хората се разбягали, а турците откъснали гердана от златни монети на една мома и задигнали котлето със светената вода на попа, в което богомолците са пускали монети. Разминало се без жертви.

От доста време това място е забравено, знае се само името му. Младите хора дори не подозират, че съществува. А то е част от историята на селото. Сега на това място някой благороден християнин е поставил кръст и обозначил мястото на оброка. Бог да го благослови!

Съществува предание, разказано от Гинка Бръмбарова, Илия Жильов, Никола Петков Режов, Цветана Ангелова Керефейска (Ружина) за следното: В селото – става въпрос за старото селище в днешната махала Старо село – настъпил мор. От всяка къща умирали човек. Тогава хората намерили двама братя близнаци и два юнци близнаци и с бразда обиколили селото. След литургия се заклели никой да не се изселва. Поставили в горния и долния край

на селището кръстове. Затова има две местности с името "Кръсто". Илия Жильов разказва, че първи нарушили клетвата Бърцовци или Семовци, а Цветана Керефейска – че това са били Керефеовци, които са живели над черквата.

Най-ценното богатство, оставено ни от дедите, е черквата в Старото село "Успение на Пресвета Богородица".

В "Историческо описание на с.Осиково"от 1927 год. се казва, че черквата е построена "когато къщите били нарастнали на 10-12". В "История на с. Миланово"от 1973 год., позовавайки се на данни на Петър Гьонков Ханджийски, кмет на селото около 1902 год., се казва, че "около преди 500 години е правена черквата, но под натиска на турския поробител е била изоставена, а по-после през 1865 год. е възстановена и осветена. "В "Историческо описание" се казва, че "при ремонт преди 150 год.(т.е.през 1777 год.) всичко е заличено". Явно тук има разлика в годините или става въпрос за две събития.

Светлина върху отговора на въпроса кога е построена черквата хвърля през 1939 – 1940 год. писателят Димитър Николов, роден в с. Озирово. При посещението на черквата в Старото село той открива надписа над вратата, преписва го такъв, какъвто е оцелял, превежда го и публикува в "Църковен вестник", бр.6 от 1940 год. статията "Едно старо светилище". Отговорът е даден: "Започна се и се завърши на юли 15 в лето 7000 от сътворението", т.е.1492 год. Преводът беше потвърден през 2009 год. от Ясен Цветков от с. Миланово, завършил Националната гимназия за древни езици и култури в София. През изминалите 70 години от посещението на Димитър Николов надписът се е разрушавал и вече не е това, което е бил. Затова днес дължим голяма благодарност на човека, който пръв е регистрирал и съхранил този надпис.

Проблемите, на които обръща внимание авторът на статията от 06.02.1940 год., стоят и днес. Черквата не се използва за целите си след смъртта на свещеник Симеон Коцов Рагъов през 1984 год. Многократно е ограбвана, част от оцелелите икони се пазят и днес от дългогодишния църковен настоятел Александър Цветков Алексов на 80 год.от с. Миланово.

Кой и с какви средства е построил черквата не знаем, поне до сега не сме намерили информация. Вероятно е участвало населението или изобщо е направена от самото население. Георги Николов Тужов, починал през 2009 год. на 63 години, разказваше предание, пренесено през поколенията на неговата фамилия, че пра-прадядовците му участвали в строежа на черквата.

В дворното място на черквата, което сега е поляна, се е намирало първоначално гробището. Това се знае като предание, защото много отдавна е изместено там, където е сега старото гробище. Погребенията са се извършвали по фамилии. След заличаване на старото гробище, на празници като Гергьовден, Петковден и др. хората се подреждали по фамилии в двора на черквата така, както са погребвани. С една дума слагали храната за кадене върху гробовете на роднините си. За това свидетелства Надка Червенкова, Никола Петков Режов и др. След трагичната катастрофа и гибелта на 15 души от с. Миланово през 1968 год. гробището от Старото село се премести на Църквище, където е и сега. За съжаление липсва традиционният ред за погребение, всичко става безразборно, никой не се грижи за запазване на традицията.

Черквата в Старото село имаше камбана, която е закупена по време на кметуването на Петър Гьонков Ханджийски, т.е.около 1902 год. За целта кметът събрал от хората бакър и за сметка на събраното количество майстор изработил камбаната. Хората над 50 години, които са живели в Старото село, знаят и помнят какъв невероятен звук притежаваше тази камбана. За съжаление намериха се крадци, които я откраднаха и подхвърлиха друга покрай шосето за Дружево в края на селото. Тази камбана обслужва новата черква и има хубав звук, но не е същият като на старата. Църковният настоятел Александър Цветков казва, че двете камбани са правени от един и същи майстор, но съдържанието на металите в тях е различно, затова и звученето е различно.

От преводите на турските данъчни регистри, с които разполагаме, научаваме, че през периода 1515 – 1520 год. данъкоплатци са били Радивой поп и Радул поп, през 1541 – 1542 год. са били Беро поп и поп Пейо и през 1566 – 1574 год. е бил поп Дойно. Това е доказателство, че в селото е имало черква и са се извършвали богослужения в онези далечни времена на робството.

Съгласно "Историческо описание" от 1927 год. свещеници в черквата в с. Осиково -Миланово са стояли поп Стойко от с.Горно Озирово, поп Иван, поп Стоян, поп Васил от с. Дупни връх (Дружево), до 1928 год. поп Димитър от с. Осиково.

Според "История на с. Миланово" от 1973 год. свещеници са били:

Поп Стойко от с. Горно Озирово

Поп Иван от Долна Бела речка – 1882 – 1887 год.

Поп Васил Димитров от Дупни връх – 1887 – 1894 год.

Поп Димитър Николов от Осиково – 1894 – 1928 год.

Поп Симеон Коцов от Осиково – 1928 – 1984 год.

След смъртта на поп Симеон Коцов през 1984 год. се изреждат много свещеници от различни места. Най-дълго се задържа поп Иван Кръстев от Врачанската епархия. В момента свещенодейства поп Красимир Пеев от Враца.

През 2003 год. е завършена и осветена новата черква "Рождество на Пресвета Богородица" в центъра на селото. За строежа и изографисването ѝ дарения са дадени от семейство Пенка и Емануил Агонцеви, Румен Гоцов Николов, Здравко Петров Минчев, Община Своге. Населението участва с труд и дарения – пари - според възможностите. Събрани са от населението над 6000 лв. от Гена Петрова Глухчова /Гецина/ на 78 год. Строежът на черквата се извърши по времето на кметския мандат на Иван Василев Георгиев /Керефейски/.

За подпомагане на дейността на свещениците и за по-добра връзка на черквата с населението са определяни църковни настоятели. Дългогодишен настоятел е бил споменатия вече Александър Цветков Торбов, който казва, че е помагал в църковните дела още от времето на отец Симеон Коцов. Той е съхранил при себе си книги и икони, за да не попаднат в ръцете на похитители. Настоятелите са подпомагали свещениците и при управлението на имотите, които черквата е придобивала и притежавала. Това са дарения по различни поводи от отделни лица или цялото население – парични средства, ливади, гори.

На Крушовица не се помни да е имало света обител. Независимо от това, адвокатът Константин Емилов Георгиев построи през 2006 год. със

собствени средства параклис в прослава на “Въздвижение на Светия Кръст Господен” и на Кръстовден се прави курбан, събират се хора от цялото село, с една дума още един празник за хората от Миланово.

Днес светинята “Успение на Пресвета Богородица” в махала Старо село на днешното село Миланово е в окаяно състояние. Независимо че ежегодно се правят празници на 15 август, деня на Успението, грижите за черквата, построена с много обич и вяра, преживяла бурните години на робството, може би връстница на селото ни, са почти никакви. Доколкото знаем, е в списъка на паметниците на културата, но колко хора в днешно време милеят за такива паметници. Нужни са парични средства за реставрацията ѝ, но такива не се намират никъде. По идея на църковния настоятел Данаил Атанасов Пенков са поставени касички за събиране на дарения за ремонт на покрива на черквата.

На всеки българин, който познава добре историята на своя народ, е ясно каква роля е изиграла църквата и вярата през годините на робството. Църквата е институцията, която векове наред е била радетел за опазване на етническата същност, езика, нравите и обичаите на българите – на българщината. Ето защо, ако сме истински българи - християни, трябва да направим всичко за съхранение на храма на нашата вяра – черквата “Успение на Пресвета Богородица”.

Информацията събра и описа Цветана Ангелова Динова

с. Миланово (Осиково) – 2009 – 2010 год.

Информатори: Гинка Димитрова Бръмбарова – 81 г., Никола Петков Режов – 99 г., Асен Димитров Жильов – 77 г., Илия Димитров Жильов – 79 г., Иван Петков Червенков – 89 г., Стефан Георгиев Кюов – 74г., Султана Георгиева Кюова – 74 г., Надка Николова Червенкова – 86 г., Кръстьо Иванов Рунчев – 72 г.